

Враховуючи біологічні особливості кукурудзи, а саме її низький рівень конкурентоспроможності до бур'янів у критичний період від 2-3 листків до появи 8-10 листків основний обробіток ґрунту з обертанням скиби може забезпечити зниження кількості бур'янів.

Література

1. Карнаух О. Б. Забур'яненість посівів і врожайність культур п'ятипільної сівозміни залежно від заходів мінімалізації механічного обробітку ґрунту // Вісник УНУС, 2014. № 1. С. 29–34.
2. Сторчоус І.М. Вибір стратегії контролю бур'янів у посівах кукурудзи // Агроном. 2019. №1-2. С. 21–23. <http://www.agronom.com.ua/vybir-strategiyi-kontrolyu-bur-yaniv-u-posivah-kukurudzy/>
3. Танчик С. П. Основний обробіток ґрунту під кукурудзу / С. П. Танчик // Вісник аграрної науки. 2003. № 1. С. 28–33.
4. Сторчоус І. Бур'яни у сходах кукурудзи. Методи боротьби / Ігор Сторчоус // Агробізнес сьогодні. 2018. – Трав. (№ 10). – С. 30. <http://agrobusiness.com.ua/ahramni-kultury/item/12956-buriany-u-skhodakh-kukurudzy-metody-borotby.html>
5. Марущак А. М. Особливості обробітку ґрунту під кукурудзу в умовах зональної технології її вирощування // Зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2006. С. 163–166.
6. Циков В. С., Матюха Л. П. Бур'яни: шкодочинність і система захисту / Дніпропетровськ: ЕНЕМ, 2006. 86 с.
7. Задорожний В. С., Мовчан І. В., Колодій С. В. Вплив різних способів обробітку ґрунту на видовий склад бур'янів при вирощуванні кукурудзи на зерно // Наук. пр. Ін. біоенергетичних культур і цукрових буряків. Київ, 2014. Вип. 20. С. 37–40.
8. Танчик С. П. Ефективність основного обробітку ґрунту в боротьбі з бур'янами при вирощуванні кукурудзи // Вісник аграрної науки. 1999. № 8. С. 17–20.

УДК 631:633:1.11

ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В МЕЖАХ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НА ПРИДАТНІСТЬ ДО ПОШИРЕННЯ

Дутова Г.А., канд. с.-г. наук, науковий співробітник

2021dutova@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-7987-5840>

Український інститут експертизи сортів рослин, м. Київ, Україна

Вступ. Пшениця озима (*Triticumaestivum* L.) є основною зерновою продовольчою культурою у світі, зокрема в Україні. На сучасному етапі розвитку сільського господарства сорт є одним із найефективніших методів

підвищення врожайності, стійкості до абіотичних і біотичних чинників середовища та збільшення виробництва високоякісного зерна пшениці м'якої, що є однією з головних проблем аграрного потенціалу України. Науковими дослідженнями встановлено, що урожайність зернових культур підвищується на 20–25% завдяки використанню високоякісного насіння нових сортів.

Експериментальні дані досліджень вітчизняних та закордонних учених і виробничий досвід свідчать про те, що вся система насінництва переорієнтовується на прискорену сортозміну, швидке впровадження нових сортів зернових культур на регіональному рівні, як і загалом в Україні. Впровадження нових високопродуктивних сортів, стійких до несприятливих умов, а також оновлення базового і сертифікованого насіння дозволяє збільшити виробництво зерна на 20–25% [1].

Головною біологічною особливістю та перевагою озимої пшениці є те, що її висівають восени, і вона певний термін (30-100 діб) вегетує осінню, а окремими роками й зимою, періодично припиняючи та відновлюючи вегетацію.

Проте, при перезимівлі для посівів озимої пшениці реальною загрозою може бути пошкодження рослин від можливих значних похолодань. Впродовж зими морозостійкість рослин знижується, особливо після тривалих відлиг і коливань температури. Тому, зниження температури повітря до -10...-12 градусів наприкінці лютого чи на початку березня може викликати значні пошкодження рослин та різною мірою депресивні явища (повільне весняне відростання та регенерація пошкоджень, затримка в розвитку рослин), особливо в ослаблених та генетично слабо морозостійких сортів.

Рівень морозостійкості рослин залежить не тільки від стану розвитку рослин і погодних та агротехнічних факторів, а й значною мірою визначається генетичним потенціалом сорту. Навіть за найсприятливіших умов для формування морозостійкості сорт, що генетично є слабо морозостійким, не буде мати такої стійкості до низьких температур як морозостійкий сорт [2].

Метою досліджень було комплексне вивчення та оцінювання сортів пшениці м'якої озимої за основними господарсько-цінними показниками, що проходили державну кваліфікаційну експертизу сортів рослин на придатність до поширення в Україні в 202-2022 роках.

Матеріал і методика досліджень. Щороку науково-технічну кваліфікаційну експертизу на придатність сорту до поширення (ПСП) проходять сорти пшениці м'якої озимої вітчизняної та зарубіжної селекції. У 2022 році на ПСП проходили 170 сортів пшениці м'якої озимої, з них 97 сортів вітчизняної селекції та 73 сорти іноземної селекції.

Український інститут експертизи сортів рослин (УІЕСР) здійснює польові та лабораторні дослідження на ПСП пшениці м'якої озимої впродовж 2021-2022 років на базі сімнадцяти філій УІЕСР (у зоні Степу – 4, Лісостепу – 6, у зоні Полісся – 6 філій) за Методиками ПСП [3,4], відповідно яких проводиться спостереження за визначеними для ботанічного таксону показниками.

Станом на 01.01.2023 року в Державному реєстрі сортів рослин, придатних до поширення в Україні нараховується 658 сортів пшениці м'якої

озимої, з них 205 сортів іноземної селекції (31%) та 453 сорти вітчизняної селекції (69%).

Результати досліджень. Серед сортів, які рекомендовано до виникнення майнового права інтелектуальної власності на поширення сортів рослин можна визначити такі:

Сорт «МІП Ніка», заявник Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН України, рекомендовано для вирощування у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України. У 2021-2022 роках середня врожайність у зоні Степу становила – 5,54 т/га, Лісостепу – 7,15 т/га та у зоні Полісся – 6,13 т/га. Показник зимостійкості в польових умовах високий, за штучного проморожування в контрольованих умовах морозостійкість висока. Вміст білка 13,6–14,1 %, вміст сирової клейковини 27,6–28,7 %, сила борошна 206–274 о.а., об'єм хліба зі 100 г борошна 940-1083,3 мл. За якісними показниками сорт у зонах Лісостепу та Полісся — цінна пшениця.

Сорт «Благовіщенська», заявник Інститут фізіології рослин і генетики НАН України, рекомендовано для вирощування у зонах Лісостепу та Полісся. У 2021-2022 роках середня врожайність його у зоні Степу становила 7,62 т/га, у Лісостепу – 8,31 т/га та у зоні Полісся – 7,24 т/га, тривалість періоду вегетації 269–278 діб, висота рослин 101,4–109,5 см. Показник зимостійкості в польових умовах високий, морозостійкість за штучного проморожування в контрольованих умовах – середня. Вміст білка 13,4–13,6 %, вміст сирової клейковини 26,8–27,0 %, сила борошна 149–204 о.а., об'єм хліба зі 100 г борошна 770–855 мл. Сорт стійкий проти шкідників та хвороб.

Сорт «Озоряна», заявник Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення. Середня урожайність у зонах Степу, Лісостепу та Полісся складає відповідно 7,51 т/га, 7,90 т/га, 7,21 т/га. Показник зимостійкості в польових умовах високий, морозостійкість за штучного проморожування в контрольованих умовах – висока. Вміст білка 13,5–14,0 %, вміст сирової клейковини 26,3–28,0 %, сила борошна 260–388,5 о.а., об'єм хліба зі 100 г борошна 770–855 мл. За якісними показниками сорт у зонах Степу, Лісостепу та Полісся — цінна пшениця. Рекомендовано для вирощування у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України.

Сорт «Мальованка», заявник Інститут рослинництва ім. В.Я. Юрьєва НААН України, рекомендовано для вирощування у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України. Середня урожайність у зонах Степу, Лісостепу, Полісся сорту складає, відповідно, 6,41 т/га, 7,63 т/га, 6,25 т/га. В польових умовах зимостійкість сорту висока, морозостійкість за штучного проморожування в контрольованих умовах – вищесередня. За якісними показниками сорт у зонах Степу – сильна пшениця, Лісостепу та Полісся – цінна пшениця. Вміст білка в зерні 13,3–14,0%, вміст сирової клейковини 26,0–29,6%, сила борошна 288–419,5 о.а., об'єм хліба зі 100 г борошна 945–1015 мл. Сорт стійкий проти шкідників та хвороб.

Сорт «Скіфія», заявник ДойчеЗаатферделунг АГНімеччина, рекомендовано для вирощування у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України. Середня урожайність у зонах Степу, Лісостепу, Полісся сорту складає

відповідно 6,47 т/га, 6,96 т/га, 6,40 т/га. В польових умовах зимостійкість сорту висока, морозостійкість за штучного проморожування в контрольованих умовах – вищесередня. За якісними показниками сорт у зонах Степу, Лісостепу та Полісся – цінна пшениця. Вміст білка в зерні 13,4–14,3 %, вміст сирової клейковини 26,6–29,1 %, сила борошна 273–330 о.а., об'єм хліба зі 100 г борошна 840–975 мл. Сорт стійкий проти шкідників та хвороб.

Сорт «Смарагд», заявник ТОВ «Компанія ЛІСТ» Україна. Середня урожайність у зонах Степу, Лісостепу, Полісся сорту складає відповідно 6,32 т/га, 7,26 т/га, 6,47 т/га. В польових умовах зимостійкість сорту висока, морозостійкість за штучного проморожування в контрольованих умовах – висока. За якісними показниками сорт у зонах Степу, Лісостепу та Полісся – цінна пшениця. Вміст білка в зерні 13,3–13,9 %, вміст сирової клейковини 26,3–27,5 %, сила борошна 271–342 о.а., об'єм хліба зі 100 г борошна 890–950 мл. Сорт стійкий проти шкідників та хвороб. Рекомендовано для вирощування у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України.

Висновок. За позитивними результатами кваліфікаційної експертизи на придатність до поширення та проведеними лабораторними аналізами пшениці м'якої озимої за урожайністю, якісними показниками, стійкістю до хвороб та шкідників рекомендовано найкращих 57 сортів до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні.

Література

1. Горобчук А. Проблеми та перспективи насінництва в Україні. URL:<http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/9136-problemy-ta-perspektyvynasinnystva-v-ukraini.html>

2. Зимостійкі сорти озимої пшениці. URL:<https://consumerhm.gov.ua/2966-zimostijki-sorti-ozimoji-pshenitsi>

3. Методика проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні (загальна частина) / За ред. Ткачик С.О. 4-те вид. випр. і доп. Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2016 – С. 120.

4. Методика проведення експертизи сортів рослин групи зернових, круп'яних та зернобобових на придатність до поширення в Україні (ПСП) / За ред. Ткачик С. О. Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2016 – С. 82.

УДК: 330.341.1

FACTORS OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE PLANT PRODUCTION INDUSTRY

Zaika S., Ph.D., Associate Professor, **Hridin O., Ph.D.**, Associate Professor,
Zaika O., assistant
State Biotechnological University, Kharkiv

The development of domestic agro-industrial production and its main link,